

**Панченко О.І. к. е. н., доцент,
Чернігівський державний технологічний університет,
м. Чернігів**

Роль та значення страхування відповідальності залізничного перевізника в економічному захисті підприємств залізничного транспорту

Враховуючи процеси реформування залізничного транспорту та появи великої кількості суб'єктів залізничного бізнесу, особливо гостро постає проблема захисту майнових інтересів усіх учасників залізничних перевезень у сфері їх відповідальності перед пасажирами, вантажовласниками (вантажовідправниками) та іншими особами. Тому в умовах конкурентного середовища одним з найбільш актуальних питань є забезпечення економічної діяльності залізничних підприємств за допомогою формування механізму страхування відповідальності учасників залізничних перевезень перед третіми постраждалими особами з метою відшкодування збитків за нанесення шкоди їх життю, здоров'ю, майну або вантажу.

Специфіка залізничного транспорту та врегулювання законодавством відповідальності за збитки нанесені в процесі здійснення перевезень пасажирів чи вантажів, обумовлює необхідність формування механізму страхового захисту відповідальності залізничного перевізника.

Так, при перевезеннях залізничним транспортом застрахованих *вантажів*, вважається, що відповідальність залізничного перевізника також застрахована. Але при страхуванні вантажу захищаються інтереси його власника, а при страхуванні відповідальності залізничного перевізника – інтереси перевізника, пов'язані з виконанням його зобов'язань перед вантажовідправником (вантажовласником). До того ж при страховому захисті відповідальності перевізника покривається не тільки шкода завдана вантажу, а і шкода, яка завдана третім особам вантажем, що перевозиться. Також слід враховувати, що при компенсації страховою компанією збитків

вантажовласнику у випадку пошкодження чи знищення застрахованого вантажу, вона набуває право регресної вимоги до винної сторони, і такою стороною майже завжди визнається перевізник. Тобто в будь-якому випадку залізничний перевізник не уникне витрат на відшкодування збитків.

При страхуванні цивільної відповідальності власників засобів залізничного транспорту за шкоду, заподіяну в результаті надзвичайної події, страхове відшкодування виплачується третій стороні (потерпілому), а відповідальність за пошкодження та втрату вантажу не застрахована, і тому компенсація цих збитків знову ж таки покладається на залізничного перевізника.

Отже, страхування вантажів або страхування цивільної відповідальності власників засобів залізничного транспорту не може повністю забезпечити залізничного перевізника, який у будь-якому випадку несе відповідальність за пошкодження вантажу та нанесення вантажем шкоди життю, здоров'ю або майну третіх осіб. Витрати, які покриваються за рахунок страхування відповідальності перевізника не покриваються ні одним видом страхування. З іншого боку, страхування залізничного перевізника не покриває збитки завдані залізничним рухомим складом життю, здоров'ю або майну третіх осіб у результаті дорожньо-транспортної пригоди. Тому при формуванні механізму страхового захисту відповідальності на залізничному транспорті необхідно враховувати обсяг страхового покриття за кожним її видом.

Також необхідно враховувати, що в процесі діяльності залізничного підприємства виникає як договірна, так і позадоговірна відповідальність. Перша, настає внаслідок невиконання або неналежного виконання договору перевезення, друга – у випадках заподіяння шкоди, не пов'язаної з договірними зобов'язаннями. Перевезення пасажирів, багажу та вантажів здійснюється на підставі договору перевезення і чинне законодавство встановлює відповідальність перевізника на період його дії. Це означає, що страхування відповідальності перевізника – це страхування договірної відповідальності, а

страхування цивільної відповідальності власників засобів залізничного транспорту – це страхування позадоговірної відповідальності.

Таким чином необхідно визначити ключові засади *страхування відповідальності залізничного перевізника*.

Об'єктом страхування відповідальності залізничного перевізника є майнові інтереси, пов'язані з відшкодуванням ним заподіяної шкоди пасажиром, вантажу або життю, здоров'ю, майну третьої особи вантажем, що перевозиться. При цьому шкода заподіяна вантажем, який вказаний в договорі страхування, а страховий випадок, що спричинив шкоду, мав місце в межах території та в термін, вказаний в договорі страхування. Для того щоб використовувати страхування відповідальності перевізника як інструмент управління ризиками на залізничному транспорті, необхідно визначити та оцінити ризики, які виникають у суб'єкта та обсяг можливих збитків.

Роль та значення страхового захисту відповідальності залізничного перевізника, свідчить про необхідність активного впровадження цього виду страхування в практику діяльності залізничних підприємств, оскільки при настанні будь-яких непередбачених втрат у результаті нанесення шкоди пасажиром або клієнтам, поліс страхування відповідальності виступає фінансовою гарантією, яка забезпечує компенсацію збитків.

Література

1. Закон України «Про залізничний транспорт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=273%2F96-%E2%F0>
2. Програми страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів СК «Провідна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://providna.com.ua/>
3. Програми страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів СК «Оранта» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oranta.ua/ukr/main.php>